

ЧАСТИНА ПЕРША

1915—1917, МЕГГІ

1

Восьмого грудня 1915 року Меггі Клірі святкувала свій четвертий день народження. Прибравши зі столу тарілки після сніданку, мати мовчки тицьнула їй коричневий паперовий пакунок і наказала вийти надвір. Тож Меггі присіла за ялівцевим кущем біля парадного в'їзду й почала нетерпляче сіпати та смикати. Маленькі пальці були слабкі й незграбні, а папір — товстий і цупкий; від нього йшов легенький запах універмагу містечка Вахіне¹, а це свідчило, що предмет у пакунку був — о, диво! — придбаний за гроші, а не передарований чи зроблений власноруч.

У кутку пакунка блиснуло щось золотисте, і Меггі з новою силою взялася за папір, заповзято луццачи його довгими нерівними смужками.

— Агнеса! Ой, та це ж Агнеса! — замилувалася вона і кліпнула, оглядаючи ляльку, що лежала в пошма-тованому паперовому кубельці.

То й справді було диво. У Вахіне Меггі була лише раз у житті, й то давним-давно, ще минулого травня, бо

¹ Дівчина (полінезійською). (Тут і далі прим. пер.)

вона була слухняною дівчинкою. Але, сидячи високо в тарантасі поруч із матір'ю й намагаючись поводитися зразково, вона не змогла побачити багато через власне хвилювання й радісне збудження. Та все ж вона помітила Агнесу — красуню ляльку на полиці універмагу, вбрану в кринолін із рожевого атласу, рясно оздобленого мереживними рюшами. І одразу ж охрестила її Агнесою, бо не знала іншого імені, достатньо елегантного для такого незрівнянно чудесного створіння. Упродовж наступних місяців Меггі згадувала Агнесу, однак ні на що не сподівалася: власної ляльки Меггі не мала, а про те, що ляльок вигадали саме для маленьких дівчаток, вона ще не знала. Меггі бавилася свищиками, рогатками та подряпанними солдатиками, що стали непотрібними її братам; її руки часто бували брудними, а черевички — у багнюці. Їй навіть на думку не спадало, що Агнеса призначена для гри. Погладивши складки яскраво-рожевої сукні, прекраснішої за будь-яку з тих, що бачила на живих жінках, Меггі обережно підняла Агнесу. Лялька мала шарнірні руки й ноги, які поверталися навсібіч; навіть шия й талія й ті були на шарнірах. Всіяне перлинами золотисте волосся Агнеси було елегантно укладене високою зачіскою в стилі помпадур; із-під легкої, як піна, мереживної хустки, скріпленої брошкою з перлами, видніла впадинка між блідими грудьми. Ретельно розфарбоване порцелянове обличчя навмисне не вкрили глянцем, щоб надати тонко підфарбованій «шкірі» природної матової текстури. З-під вій зі справжнього волосся поблискували блакитні очі, навдивовижу схожі на очі живої людини — з темно-блакитним забарвленням райдужних оболонок. Меггі виявила, що, коли

нахилити ляльку горілиць, вона заплющить очі. На трохи підрум'яненій щоці видніла родимка, а крізь злегка розтулені темно-червоні губи Агнеси проглядали маленькі білі зубки. Меггі сіла, схрестивши ноги, вмоглася зручніше, обережно поклала ляльку собі на коліна й дивилася на неї.

Вона так і сиділа за кущем ялівця, коли з'явилися Джек і Г'юї. Вони йшли, човгаючи по траві, що лишилася попід парканом — там, де її незручно косити. Волосся Меггі було типовим маячком Клірі: всім дітям їхньої родини, за винятком Френка, дісталася в кару чуприна з рудуватим відтінком. Джек підштовхнув брата й вишкірився. Вони розійшлися в різні боки, вдаючи з себе поліціантів, що вистежують утеклого маорі. Та Меггі, яка сиділа, тихенько щось мугикаючи, не почувала їх, бо була надто захоплена Агнесою.

— Що там у тебе таке, Меггі? — гукнув Джек, підстрибнувши до сестри. — Нумо покажи!

— Еге ж — покажи! — хихикнув Г'юї, заходячи з протилежного боку.

Меггі міцно притиснула ляльку до грудей і похитала головою.

— Ні, вона моя! Мені її на день народження подарували!

— Покажи її нам, ну! Ми просто хочемо поглянути на неї. — Радість і гордість узяли гору, і Меггі показала братам ляльку. — Погляньте, яка вона гарна! Її звать Агнеса.

— Агнеса... Агнеса? — здивовано перепитав Джек, удавши, що мало не вдавився від огиди. — Яке сентиментальне й сопливе ім'я! Чому ж ти не назвала її Маргарет або Бетті?

— Тому що вона Агнеса!

Тут Г'юї помітив шарнір на ляльковому зап'ястку й аж присвиснув.

— Ти диви, Джеку, вона руками рухати може!

— Як це? Ану подивимося!

— Ні! — скрикнула Мергі й знову притиснула до себе ляльку. — Ні! Ви її зламаєте! Ой, Джеку, не забирай її, бо ти ж її зламаєш!

— Тьху на тебе! — Його брудні засмагли руки міцними лещатами стисли зап'ясток Мергі. — А «кропивки» не хочеш? І не скигли, бо розповім Бобу. — З цими словами Джек крутнув її шкіру в протилежних напрямках так, що та аж побіліла від натягу, а Г'юї вхопив ляльку за спідницю і смикнув. — Ану віддай, бо зроблю посправжньому боляче!

— Ні, Джеку, будь ласка, не треба! Ти ж її зламаєш, я знаю, що зламаєш! Благаю, не чіпай її! Не забирай ляльку, будь ласка! — Попри сильний біль у зап'ясті, вона не відпустила Агнеси, пхикала і хвицала ногами.

— Ось вона! — вигукнув Г'юї, коли лялька вислизнула з-під схрещених рук Мергі.

Заволодівши здобиччю, Джек та Г'юї захопилися нею не менше за Мергі — відразу ж стягнули з неї сукенку, спідниці та довгі розцяцьковані підштаники. Агнеса лежала гола, а хлопці смикали та крутили її навсібіч, скільки фантазії вистачало: то ногу їй заведуть за спину аж до потилиці, то повернуть голову так, що лялька втуплювалася очима у власну спину. Мергі стояла й плакала, але вони на те не зважали; дівчинці навіть не спадало на думку гукати на допомогу, бо в родині Клірі той, хто не міг за себе постояти, не мусив розраховувати на поміч та симпатію. Це стосувалося й дівчат.

Ляльчине золотисте волосся розкуйовдилося, а перлини, блиснувши на сонці, полетіли в траву й погубилися там. Запилений черевик безжально втоптав кинуту сукню, вимазавши її атлас ковальським мастилом. Мергі стояла навколішки й похапцем збирала мініатюрні одешинки, щоб хлопці не завдали їм ще більшої шкоди, а потім нишпорила між стеблами трави там, де впали перлини. Сльози сліпили її, а душу переповнювало ще незнане відчуття горя, бо до цього дня вона не мала нічого, за чим можна було б горювати.

Френк випростався й кинув підкову, а та з сичанням впала в холодну воду. Останніми днями спина не боліла, тож, мабуть, він таки звик до ковальської роботи. Його батько зауважив би, що на це пішло чимало часу — аж пів року роботи в кузні. Та Френк краще розумів, скільки часу минуло, відтоді як він дізнався, що таке горно та ковадло: він міряв час не хвилинами та годинами, а ненавистю та огидою. Кинувши молот у спеціальний ящик, він тремтливою рукою відкинув із чола пасмо прямого чорного волосся і стягнув через голову старий шкіряний фартух. Його сорочка лежала в кутку на копиці соломи. Важкими кроками він рушив туди й на якусь мить зупинився, втупившись широко розкритими немилотливими очима в тріснуту стіну сараю так, наче її перед ним не було.

Він був по-підлітковому худорлявий і малий на зріст — не вищий за п'ять футів три дюйми, але завдяки роботі з молотом його плечі вже огорнули тверді горбики м'язів; біда й бездоганно чиста шкіра поблискувала потом. У його чорних очах та чорному волоссі вгадувався чужорідний відтінок, а повногубий рот та широкий ніс вирізняли його з родини Клірі: у жилах Френкової матері текла кров предків-маорі, і в ньому вона далася

взнаки. Йому було майже шістнадцять, тоді як Бобу ледь виповнилося одинадцять, Джекові — десять, Г'юї — дев'ять, Стюартові — п'ять, а маленькій Меггі — три. Невдовзі він згадав, що цього дня Меггі «стукнуло» чотири, бо сьогодні ж восьме грудня. Френк вдягнув сорочку й вийшов із сараю.

Будинок стояв на вершечку невеликого пагорба, вищуючись футів на тридцять над сараєм і стайнями. Як і всі будинки в Новій Зеландії, він був дерев'яний, розлогий і мав лише один поверх, бо вважалося, що, коли трапиться землетрус, хоч якась частина споруди має встояти. Довкола будинку повсюдно ріс ялівець, о цій порі року всіяний пишними квітами. Трава була зелена й розкішна — як і всяка трава в Новій Зеландії; вона не жовтіла навіть узимку, коли іній часом лежав у затінку весь день, а тривале й м'яке літо надавало їй іще багатшого зеленого відтінку. Дощі падали тихо й лагідно, не завдаючи шкоди ніжній свіжості рослин, сніг не випадав, а сонце мало вдосталь сили, щоб плекати й вирощувати, а не виснажувати й висушувати. Лиха, що спіткали Нову Зеландію, з громовим гуркотом виривалися з черева землі, а не падали з неба. Тут панувало приглушене недобре передчуття, а ледь уловиме тремтіння та гупання передавалося через ступні ніг, бо під землею поверхнею ховалася сила, яка наводила побожний страх, сила такої моці, що тридцять років тому повністю знищила височенну гору; тоді з розщелин на схилах начебто безневинних пагорбів із завиванням виривалися струмені пари, вершини вулканів куріли димом, а в гірських ручаях текла тепла вода. Гучно булькотіли величезні озера багнуки, морські хвилі невпевнено плескотіли об стрімкі прибережні скелі, адже де буде берег під

час наступного припливу, не знав ніхто, а земна кора місцями мала лише дев'ятсот футів товщини.

Однак це була привітна й красива земля. За будинком розляглася зелена, як смарагдова обручка Фіони Клірі, долина, поцяткована копичками кремового кольору, які зблизька виявлялися вівцями. Там, де звивисті пагорби впиралися в обрій світло-блакитного неба, здіймалася у височінь аж на десять тисяч футів гора Егмонт, що засніженими схилами занурювалася у хмари; її симетрія була такою бездоганною, що нею не втомлювалися милуватися навіть такі, як Френк, що бачив її щодня.

Від сараю до будинку треба здолати досить нелегкий підйом, та Френк поспішав, бо знав, що відлучатися він не міг: батьків наказ був чіткий і недвозначний. За рогом будинку він побачив біля ялівцевого куща маленьку компанію.

Нещодавно Френк возив матір до універмагу по ляльку для Меггі. Він і досі дивувався: що ж наштовхнуло її на таку думку? Бо мати не мала схильності до непрактичних святкових подарунків: на них бракувало грошей, тому вона нікому й ніколи не купувала іграшок. Натомість дарувала всім своїм дітям одяжу, поповнюючи на дні народження та різдвяні свята їхній скромний гардероб. Але, вочевидь, Меггі помітила ту ляльку під час своєї першої й поки що єдиної подорожі до міста, і Фіона про це не забула. Коли ж Френк спробував розпитати її, Фіона пробурмотіла щось про те, що кожній маленькій дівчинці потрібна лялька, і швидко змінила тему розмови.

Лялька лежала на дорозі, і Джек із Г'юї грубо й безжально крутили навсібіч її шарніри. Меггі стояла до Френка спиною й дивилася, як брати знущаються з Агнеси. Чепурненькі білі шкарпетки його сестрички спустилися

зіжмаканими складками на чорні черевички, а у вузькому проміжку між ними та каймою святкової сукенки з коричневого вельвету рожевіли її ніжки. Копичка вишукано завитого волосся іскрилася на сонці й спадала каскадом її на спину — ні золотисте, ні руде, а щось середнє. Білий тафтовий бантик, що тримав кучері, не даючи їм спадати на обличчя, обвис запилюжений, у пилюці була й сукенка Меггі. В одній руці вона міцно стискала ляльчині одержинки, а другою марно намагалася відштовхнути Г'юї.

— Ану облиште, байстрюки чортові! — гаркнув Френк.

Джек та Г'юї миттю скочили на ноги й, забувши про ляльку, прожогом чкурнули навтьоки: коли Френк лаявся, то втеча була найрозумнішим виходом.

— Ах ви ж хамлюги рудоволосі! Спробуйте ще хоч раз доторкнутися до тієї ляльки — і я надеру ваші маленькі сраки! — крикнув Френк їм навздогін.

Він нагнувся і, взявши Меггі за плечі, легенько струснув її.

— Ну, не плач! Припини — бачиш, вони вже втекли й більше ніколи не чіпатимуть твою ляльку, обіцяю тобі. Усміхнися, сьогодні ж твій день народження, еге ж?

Личко Меггі набрякло від плачу, по щоках струменіли сльози; дівчинка поглянула на Френка, і в її широко розплющених сірих очах було стільки горя, що у хлопця до горла підкотився клубок. Він витягнув із кишені бриджів брудну ганчірку, незграбно витер Меггі обличчя, а потім затиснув її носа.

— Сякай!

Меггі зробила, як він сказав, кинула плакати й гучно гикнула.

— Ой, Фр-Фр-Френку, вони ві-ві-відібрали в мене Агнесу! — скімлила вона, шмигаючи носом. — Вся її зачіска розпатлалася, а з во-во-волосся позлітали всі *клясиві* п-п-п-перлинки! Вони попадали в тр-тр-траву, і я ніяк не можу їх знайти!

Її очі знову заступили сльози, і кілька краплинок упали Френку на руку. Він трохи постояв, витріщившись на свою вологу шкіру, і злизав сльозинки.

— Що ж, доведеться їх знайти, еге ж? Але якщо плакатимеш, то не знайдеш нічого. І що це за сюсюкання дитяче? Ти ж уже пів року тому замість «клясиві» промовляла правильно — «красиві»! А тепер висякайся знову й підбери свою бідолашну... як там її?.. Агнесу. Якщо ти її не вдягнеш, у неї будуть сонячні опіки.

Френк усадовив сестру на краю стежини, обережно подав їй ляльку, а сам став навколішки в траві й повзав, вишукуючи перлини. Нарешті він радісно скрикнув, підняв руку й показав свою знахідку.

— Ось! Перша перлина! Я їх усі знайду, ти лишень почекай.

Меггі милувалася своїм найстаршим братом, поки той нишпорив у траві, час від часу піднімаючи руку з кожною знайденою перлиною; аж раптом пригадала, що Агнеса, напевне, має ніжну і вразливу шкіру, тож її може обпекти сонце, і почала зосереджено вдягати ляльку. Вона не помітила на ній якихось серйозних ушкоджень. Волосся Агнеси розтріпалося й тепер безладно висіло, а руки й ноги були брудні в тих місцях, де хлопчаки смикали та стискали її, але все було в порядку і працювало.

Волосся Меггі над вухами тримали черепахові гребінці; дівчинка висмикнула один із них і заходилася вичісувати волосся Агнеси — справжнє людське волосся,

вибілене до кольору золотавої соломи, що майстерно трималося на основі з клею та марлі.

Коли Меггі невміло й незграбно намагалася розчесати велике скуйовджене пасмо, сталося нещастя: волосся відірвалося, геть усе, і повисло безладною копичкою на зубцях гребінця. І виявилось, що за широким гладеньким лобом Агнеси не було нічого — ні маківки, ні лисого черепа. Лише одна жахлива розвернена діра. Тремтячи від страху, Меггі нахилилася й зазирнула всередину ляльчиного черепа. Там проступали зворотні контури щік та підборіддя; крізь розтулені губи пробивалося світло, надаючи чорному силуету зубів виразно хижого вигляду. А зверху були очі Агнеси — дві моторошні кульки, що цокали, нанизані на дротину, яка жорстоко й немилосердно пронизувала ляльчину голову.

Меггі закричала — тоненько й пронизливо; відкинувши Агнесу геть, вона верещала, затуливши долонями лице, а її тіло здригалося від ридань. Невдовзі вона відчула, як Френк розчепив її пальці й підняв на руки, притиснувши обличчям до шиї. Дівчинка обхопила його руками й потроху вгамовувалася, аж поки близькість брата заспокоїла її, і мала відчула, як гарно він пахнув — кіньми, потом та кузнею.

Коли ж Меггі притихла, Френк умовив її розповісти, що трапилося; він підняв іграшку, уставився поглядом у порожню ляльчину голову та спробував пригадати, чи був усесвіт його дитинства так само обтяжений химерними страхами. І пригадав, що його переслідували інші лячні привиди — привиди людей, недобрих поглядів і лихих чуток. Йому пригадалося сором'язливе й боязке обличчя матері, її постава, тремтіння її руки, коли вона тримала його за руку.

Що ж там побачила Меггі? Що її так вразило? Френку подумалося, що вона й анітрохи не засмутилася б, якби в ляльки після втрати волосся почалася кровотеча. Кровотеча свідчила про життя, бо принаймні раз на тиждень у кого-небудь із родини Клірі неодмінно траплялася сильна кровотеча.

— Очі, її очі! — прошепотіла Меггі, намагаючись не дивитися на ляльку.

— Та в неї прекрасні очі, Меггі, — спантеличено про бурмотів Френк, зариваючись обличчям у волосся сестри. Воно було таке розкішне, таке барвисте!

Він аж пів години умовляв її поглянути на Агнесу, ще пів години витратив на те, щоб переконати її зазирнути в порожній череп. Френк показав сестрі, як працюють ляльчини очі, як ретельно вони припасовані, однак при цьому легко розплющуються й заплющуються.

— А тепер ходімо, бо час повертатися додому, — сказав він і підхопив сестру на руки, а лялька виявилася затиснутою між Меггі та його грудьми. — Попросимо маму полагодити Агнесу, еге ж? Виперемо й вигладимо її одєжинки і приклеїмо волосся. А ще я зроблю тобі гарні шпильки й повставляю в них оці перлинки, щоб ти могла робити ляльці такі зачіски, які тобі заманеться.

Фіона Клірі чистила на кухні картоплю. Надзвичайно вродлива білява жінка трохи нижча від середнього зросту, але з суворим виразом обличчя, вона мала прекрасну фігуру й тендітний стан; анітрохи не змарніла, попри те що виносила аж шістьох дітей. На ній було довге плаття з сірого ситцю, поділ якого торкався бездоганно чистої підлоги, а зверху на ньому — величезний білий фартух, одягнений через ший і зав'язаний на талії хрустким бездоганно красивим бантом. Увесь час

зранку до ночі вона товклася на кухні та на городі, і її короткі й міцні чоботи протоптали замкнуту стежку — від плити до пральні, потім до городу та мотузків для білизни, а звідти — назад до кухні.

Поклавши ножа на стіл, вона пильно поглянула на Френка й Меггі, і куточки її красивого рта невдоволено опустилися.

— Меггі, я дозволила тобі вдягнути найкращу святкову сукню з умовою, що ти її не забрудниш. А ти лишень поглянь на себе, замазуро!

— Мамо, вона не винувата, — втрутився Френк. — Джек та Г'юї відібрали в неї ляльку, щоб роздивитися, як рухаються її руки та ноги. Я пообіцяв Меггі, що ми її полагодимо, і вона буде як нова. Ми зможемо, правда ж?

— Дай-но погляну. — Фі простягнула руку і взяла ляльку.

Вона була мовчазною жінкою, не схильною до спонтанних розмов. Ніхто не здогадувався, що в неї на думці, навіть її чоловік; обов'язок виховання дітей вона поклала на нього й виконувала все, що він наказував, без коментарів та заперечень, вдаючись до них лише в ситуаціях абсолютно екстраординарних. Якимось Меггі підслухала, як хлопці перешіптувалися між собою: мати поважала й побоювалася татка не менше, ніж вони, але якщо це й справді було так, то своє ставлення до нього вона ховала під непроникною маскою непохитного спокою. Вона ніколи не сміялася й ніколи не втрачала самовладання.

Скінчивши огляд, Фі поклала Агнесу на кухонний стіл біля плити й поглянула на Меггі.

— Завтра вранці я виперу їй одягу і зроблю зачіску. А сьогодні ввечері Френк викупає ляльку і приклеїть їй волосся.

Ці слова прозвучали не заспокійливо, а прозаїчно й діловито. Меггі кивнула й непевно всміхнулася. Інколи їй страшенно хотілося, щоб мама розсміялася, але марними були її сподівання. Вона відчувала, що між ними існує щось особливе, щось таке, чого не було між батьком та хлопцями, але це «щось» ховалося за цією прямою спиною, за ногами, що ніколи не стояли на місці. Мама лише байдуже кивала, граційно шелестіла широченними спідницями від плити до столу і працювала, працювала, працювала...

З усіх дітей лише Френк здатен був бачити, що Фі постійно й невиліковно зморена. Бо роботи навалилося стільки, що ні за які гроші не переробиш, часу бракувало, а рук — лише одна пара. Фіона чекала, коли Меггі подорослішає, щоб допомагати; мала вже виконувала деякі прості завдання, але у свої чотири роки вона не могла істотно зменшити материне навантаження. Шестеро дітей, і серед них лише одна дівчина, до того ж наймолодша. Усі знайомі Фіони і заздрили їй, і співчували, але їхнє співчуття ніяк не могло зменшити обсяг роботи, яку треба було виконувати. В її кошику для шиття купою лежали ще не заштопані шкарпетки, на в'язальних спицях стриміла чергова шкарпетка, а тут іще Г'юї виростав зі светрів так швидко, що Джек не встигав віддавати йому свої.

Педрік Клірі суто випадково провів удома тиждень, на який припав день народження Меггі. До початку сезону стрижки овець було достатньо часу, тому він працював неподалік домівки — то орав, то саджав. За фахом він був стригалем овець. Це була сезонна робота, що тривала від середини літа до кінця зими, коли розпочиналося ягніння овець. Зазвичай йому легко вдавалося

знайти роботу, щоб перебитися весну й перший місяць літа: він допомагав у ягнінні овець, орав або пособляв двічі на день доїти корів комусь із тутешніх фермерів-молочарів. Педрік вирушав туди, де була робота, полишаючи родину напризволяще у великому старому будинку, щоб та виживала як могла. Саме цим — виживанням — і займалися ті нечисленні люди, яким не пощастило мати клопоть землі.

Педрік повернувся додому невдовзі після заходу сонця, коли запалили лампи й мерехтливі тіні витанцьовували на високій стелі. Хлопці скупчилися на веранді — гралися з жабою, всі, окрім Френка. Педрік знав, де його старший син, бо від стосу дров чулося розмірене цюкання сокири. Він зупинився на веранді рівно на хвилину, яка знадобилася для того, щоб дати легенький запотиличник Джеку і крутнути Боба за вухо.

— Нумо допоможіть Френку дрова рубати, малі ліньухи! І краще зробити це до того, як мама подасть на стіл чай, інакше я з вас три шкури здеру!

Педрік кивнув Фіоні, яка поралася біля плити. Він її не обійняв і не поцілував, бо вважав такі вияви симпатії годящими лише для спальні. Коли він заходився зчищати палицею багнюку, присохлу до чобіт, до нього пристрибом підбігла Меггі з його капцями в руках. Педрік поглянув на малу і просяяв: щоразу, коли він бачив Меггі, йому на думку приходила згадка про диво. Дівчинка була така гарненька, мала таке чудове волосся; він узяв її довгий кучерик і, потягнувши, випрямив його, а потім відпустив і дивився, як той, підстрибуючи та гойдаючись, знову стає на місце. Взявши малу на руки, Педрік пішов до єдиного зручного стільця на кухні — віндзорського стільця з прикріпленою до сидіння подушечкою, що

стояв побіля каміна. Тихо зітхнувши, він сів, витягнув люльку й недбало вибив з неї на підлогу рештки тютюну. Меггі вмостилася в нього на колінах, обхопила рученятами за шию і, піднявши до батька гарненьке личко, почала свою вечірню гру — роздивлялася, як світло проблискує крізь коротку щетину його золотистої бороди.

— Як ся маєш, Фі? — спитав Педрік Клірі дружину.

— Нормально, Педді. Ти впорався сьогодні з отим нижнім лужком?

— Так, зробив геть усе. Завтра вранці зможу взятися за верхній. Але ж як я зморився, Боже милосердний!

— Ще б пак. Мак-Ферсон знову дав тобі оту вередливу стару шкапу?

— Авжеж! Чи дасть він мені чалого коня, щоби шкапу взяти собі?! Здається, у мене руки повисмикувалися з суглобів. Клянуся, це найвередливіша кобила в усій Новій Зеландії!

— Не переймайся. У старого Робертсона всі коні добрі, а ти скоро будеш у нього.

— Думаю, не скоро. — Педрік набив люльку грубим тютюном і витягнув вощений гніт із великого глека, що стояв біля плити. Потім швидко тицьнув ним у вогонь, злегка прочинивши дверцята, — і гніт зайнявся. Він відкинувся на спинку стільця й так міцно присмоктався до люльки, що вона аж забулькотіла. — Ну, як воно — почуватися чотирирічною, Меггі? — спитав він доньку.

— Дуже добре, татку.

— Мама зробила тобі подарунок?

— Ой, татку, а як ви з мамою здогадалися, що мені хотілося Агнесу?

— Агнесу? — Він зиркнув на Фіону й запитально підвів брову. — То її ім'я — Агнеса?

— Так. Вона така гарна, татку. Цілий день на неї дивилася б.

— Їй пощастило, що вона має на що дивитися, — похмуро зауважила Фіона. — Джек та Г'юї відняли ляльку в бідолашної Меггі, та ще й розгледіти її як слід не встигла.

— Що ж, хлопці є хлопці. Вони дуже пошкодили ляльку?

— Та ні. Нічого такого, що не можна було б полагодити. Френк застукав їх на гарячому, то вони не встигли завдати непоправної шкоди.

— Френк? А що він тут робив? Він мав цілий день бути в кузні! Треба вчасно зробити Гантеру ворота.

— Він працював на кузні цілий день. А сюди навідався по якийсь інструмент, — швидко відказала Фіона, бо знала: Педрік був до Френка аж занадто немилостивий.

— Ой, татку! Френк — мій найкращий брат! Він урятував мою Агнесу від убивства, а після чаю приклеїть їй волосся.

— Це добре, — сонно мовив батько, відхиляючи голову на спинку, і заплющив очі.

Біля печі було жарко, але він, здавалося, цього не помічав; на лобі йому виступили блискучі краплини поту. Заклавши руки за голову, батько задрімав.

Саме від Педріка Клірі його дітям дісталася густе кучеряве волосся з рудуватими відтінками. Утім, ніхто з них не успадкував його яскраво-руді чуприни. Він був невисокий чоловічок, немов зроблений зі сталевих стрижнів та пружин. Його ноги викривилися дугою через те, що все життя він провів верхи на конях, а руки видовжилися після довгорічної стрижки овець. Його груди та руки вкривав скуйовджений золотистий пух, і, якби Педрік був чорнявий, це здавалося б огидним. Зрештою, він мав

яскраво-блакитні очі зі зморшками від постійного при-мружування — як у моряка, що йому доводиться безперервно вглядатися в далечінь; обличчя приємне, з веселою усмішкою, завдяки якій інші чоловіки з першого ж погляду відчували до нього симпатію; величний ніс — справжній римський ніс, який, вочевидь, дещо спантеличував його ірландських товаришів, але Ірландія завжди була країною невдах. Педрік і досі розмовляв швидко, з малозрозумілим ірландським акцентом графства Голвей, трохи шепелявив і промовляв у кінці слів «с» замість «т». Але двадцять років життя під екватором таки змінили його манеру говорити, і його мова дещо сповільнилася — як у старого годинника, що потребував, щоб його добряче завели. Педрік був щасливою людиною, бо при-мудрявся легше за інших зносити важке життя з його над-сильною працею, і, хоча він був прихильником жорсткої дисципліни та мав важку руку, всі його нащадки, за ви-нятком одного, обожнювали батька. Якщо бракувало хлі-ба, він обходився без нього; якщо поставав вибір між купівлею нової одяжі для нього або ж для когось із ді-тей, батько обходився без нової одяжі. По-своєму, але це було набагато промовистішим виявом батьківської любові, аніж тисяча нічого не вартих поцілунків. Педрік був чоловіком запальної вдачі й колись навіть убив одно-го чоловіка. Але доля була на його боці: той чоловік був англійцем, а з гавані Дан-Лаогер саме вирушав із при-пливом корабель до Нової Зеландії.

Фіона підійшла до задніх дверей і гукнула:

— Чай!

Один за одним до кімнати повільно ввійшли хлопці, останнім зайшов Френк з оберемком дров і кинув їх до великого ящика біля печі. Педрік поставив Merrі на

підлогу й пішов у протилежний кінець кухні до голови саморобного обіднього столу, хлопці повсідалися з боків, а Меггі видерлася на вершечок дерев'яного ящика, який батько поставив на стілець поруч себе.

Фіона розклала їжу по обідніх тарілках на кухонному столі швидше і вправніше за будь-яку офіціантку й рознесла їх по дві за раз усім присутнім: спочатку Педді, потім Френку й так далі аж до Меггі. Себе вона обслужила останньою.

— Тю-у-у! Знову тушковане м'ясо! — скривився Стюарт, беручи в руки ніж і виделку. — Мабуть, судилося мені все життя ним харчуватися!

— Їж і не тринди! — гаркнув на нього батько.

Великі тарілки були завалені їжею: на них щедрими порціями лежали варена картопля, тушкована ягнятина та зірвані того ж ранку на городі боби. Попри приглушені стогони та невдоволене бурчання, всі, зокрема і Стюарт, до блиску вичистили хлібом спорожнені тарілки, а потім підхарчилися бутербродами з маслом та варенням із місцевого агрусу. Фі присіла й похапцем поїла, потім швидко підвелася і знову поквапилася до кухонного столу, де розклала по великих супних тарілках купу бісквітів, просякнутих варенням і щедро политих солодким кремом. Фіона рознесла їх так само — по дві тарілки за кожну ходку — і нарешті сіла, полегшено зітхнувши: тепер вона зможе спокійно поїсти.

— Ой, ти диви! Пудинг із варенням! — вигукнула Меггі й потицяла в крем ложкою, аж поки протекло варення, утворивши рожеві смужки на жовтому тлі.

— Еге ж, моя маленька Меггі, сьогодні твій день народження, тому мама приготувала твій улюблений пудинг.

Цього разу ніхто не бурчав і не стогнав із досади; хоч який би був пудинг, а наминали його з великим ентузіазмом: у родині Клірі таки полюбляли солодке.

Та, попри чималу кількість крохмалистої їжі, ніхто в сім'ї не мав ані фунту зайвої ваги, бо кожна її дециця витрачалася під час роботи або розваг. Овочі та фрукти споживалися за їхню корисність, але саме хліб, картопля, м'ясо та гарячі поживні пудинги запобігали фізичному виснаженню.

Фіона налила кожному по чашці чаю з гігантського чайника, але дітлахи з чоловіком іще з годину сиділи за столом — розмовляли, сьорбали чай або читали. Педді пихкав люлькою, встромивши носа в бібліотечну книгу, Фі постійно доливала чай, Боб також занурився в читання, а молодші діти ділилися планами на завтра. Парафіяльна школа закрилася на довгі літні канікули, хлопці були тепер вільні, і їм не терпілося приступити до виконання призначених їм робіт по дому та городу. Боб мав підфарбувати дещо в будинку, на Джеку з Г'юї були дрова, надвірні господарські споруди та доїння, а Стюарт відповідав за овочі. Після шкільних мук це було для них заіграшки. Фіона мовчала, а Френк сидів, зморено опустивши плечі, й сьорбав чай чашку за чашкою. Час від часу Педді відривався від книги й додавав до списку ще якусь роботу.

Нарешті Фі поманила до себе Мергі, всадовила її на стільчик і вправно заплела доньці волосся стрічками тканини: час було вкладатися спати їй зі Стю та Г'юї; Джек та Боб умовили матір не вкладати їх і вийшли надвір погодувати собак. Френк поклав Агнесу на кухонний стіл і заходився клеїти їй волосся. Педрік потягнувся, згорнув книжку й поклав люльку до величезної райдужної мушлі, яка слугувала йому попільницею.

— Ну що, мати, піду спати.

— Добраніч, Педді.

Фі прибрала зі столу тарілки і зняла з гака на стіні великий емальований таз. Поставила на протилежний від Френка бік, взяла з печі масивний чавунний чайник і налила гарячої води; розвела окріп холодною водою і, поколотивши в тазу милом у маленькому дротяному кошику, помила й виполоскала тарілки, а потім поскладала їх стосом біля таза.

Френк возився з лялькою, не піднімаючи голови, але, коли стос тарілок перетворився на чималеньку гору, мовчки підвівся, узяв рушник і почав їх витирати. Він рухався між кухонним столом та шафою для посуду з легкістю людини, що робила це не вперше. То була таємна й небезпечна гра, у яку вони грали з матір'ю, бо найсуворішим правилом у царстві Педді був чіткий розподіл повноважень. Домашню роботу мала виконувати жінка, і по-іншому й бути не могло. Жоден чоловік у родині не мав права торкатися жіночої роботи. Однак щовечора, коли Педді йшов спати, Френк допомагав матері, а та навмисне відтягувала миття посуду до того моменту, поки почується стукіт капців, що їх Педді скинув на підлогу. Бо Педді, знявши їх, вже ніколи не повертався на кухню.

Фіона ніжно поглянула на Френка.

— Не знаю, що б я без тебе робила, синку. Але ти не мусиш допомагати мені. Бо до ранку не встигнеш відпочити.

— Та то нічого, мамо. Нічого зі мною не станеться, якщо я допоможу тобі витерти кілька тарілок. Я мушу хоч трохи полегшувати тобі життя.

— Це ж моя робота, Френку. І я не нарікаю.

— От якби ми несподівано розбагатіли й ти змогла б найняти служницю!

— Не вигадуй чого нема. — Мати витерла почерво-нілі руки рушником для посуду і, схрестивши їх на грудях, тихо зітхнула. Вона поглянула на сина трохи занепокоєно, бо відчула, що його невдоволення сильніше за звичне нарікання трудяги на свою гірку долю.

— Френку, не варто будувати грандіозні плани. Бо, окрім халепи, нічого з того не буде. Ми робочі люди, а це означає, що нам не судилося розбагатіти й найняти служницю. Задовольняйся тим, що маєш, будь тим, ким є. Коли ти таке кажеш, ти ображаєш татка, а він на це не заслуговує. Він не пиячить, не грає в карти і працює заради нас, як віл. Він ані копійки не залишає собі з зароблених грошей: все витрачається на нас із тобою.

Мускулісті плечі Френка роздратовано смикнулися, а смагляве обличчя посуворішало.

— А що поганого в тому, щоб хотіти від життя більше, ніж важкої й нудної праці? Хіба це погано, коли мені хочеться, щоб ти найняла служницю?

— Це погано тому, що так не буде! Ти ж знаєш, що ми не маємо грошей на твоє навчання в школі, а якщо ти не матимеш змоги ходити до школи, то ти станеш лише чорноробом і ніким іншим! Твоя вимова, твій одяг і твої руки свідчать, що ти заробляєш на життя важкою фізичною працею. Як каже татко, «людина з мозолястими руками — це чесна людина».

Френк стенив плечима й більше нічого не сказав. Склавши вимиті тарілки, Фіона витягнула свій кошик для шиття та сіла в крісло Педді біля каміна, а Френк повернувся до лагодження ляльки.

— Бідолашна Мергі! — раптом вихопилося в нього.

— Що таке?

— Коли ці поганці знущалися з її ляльки, вона стояла поруч і плакала так, наче її світ розпався на шматки і вже не варто жити. — Він поглянув на ляльку з частково приклеєним волоссям. — Це ж треба було таке ім'я придумати — Агнеса! Звідки ж вона його взяла?

— Напевне, вона чула, як я розповідала про Агнесу Фортеск'ю-Сміт.

— Коли я відібрав у хлопців ляльку й віддав їй, вона зазирнула Агнесі в голову й мало не померла від страху. Щось у ляльчиних очах нажахало Мергі, але я точно не знаю що саме.

— Їй завжди ввижається те, чого нема.

— Шкода, що бракує грошей на школу. Дітлахи такі кмітливі.

— Ой, Френку! Якби побажання були кіньми, то жебраки їздили б верхи, — зморено зауважила мати. Тремтливою рукою Фіона потерла очі й глибоко встромила в'язальні спиці в клубок сірої вовни.

— Більше не можу. Я так утомилася, що погано бачу.

— Йди спати, мамо. Я задмухаю лампи.

— Після того як пошурюю в каміні.

— Я сам. — Френк підвівся з-за стола й заховав красиву порцелянову ляльку на кухонному столі за формою для випічки тортів — подалі від гріха. Втім, він не надто переймався тим, що Джек та Г'юї знову спробують заволодіти Агнесою: вони боялися його помсти ще більше, аніж батькової, бо Френк мав дещо злостиву вдачу. У спілкуванні з матір'ю та сестрою це не виявлялося, а от молодші хлопці потерпали добряче.

З болем у серці Фіона дивилася на сина; було в ньому щось відчайдушне й несамолюбне, якийсь виразний неспокій, що провіщав лихо. От якби між ним та батьком була злагода! Але вони один одного терпіти не могли й без упину сперечалися. Може, Френк занадто турбувався про матір і співчував їй, а може, він таки був трохи матусиним синком. Якщо це так, то це її провина. Та, певно, у Френка добре й любляче серце, він хотів трохи полегшити їй життя. І вкотре вона спіймала себе на думці, що жде не діждеться, коли Меггі стане достатньо дорослою і зніме тягар із Френкових плечей.

Фіона взяла зі стола маленьку лампу, потім знову поставила її й підійшла до Френка, який закладав дрова в піч через широкі дверцята й возився з димовою заслінкою. На руках у нього помітно проступали вени, а долоні й пальці були такі брудні, що, здавалося, їх уже ніколи не відмити. Фіона сором'язливо простягнула руку і прибрала пасмо волосся, що впало синові на очі, — то був максимум ніжності, на який вона була здатна.

— Спасибі тобі, Френку, і добраніч.

Тіні прожогом кинулися навтьоки від світла, що наближалось, — то Фіона з лампою в руках тихо пройшла у двері до передньої частини будинку.

Перша спальня належала Френку та Бобу; Фіона безшумно штовхнула двері, високо підняла лампу, і її світло хлинуло потоком на подвійне ліжко в кутку. Боб лежав на спині з відвислим роззявленим ротом і раз у раз звивався й посмикувався, мов пес. Фіона підійшла до ліжка й перевернула Боба на правий бік, щоб йому не наснився важкий кошмар, а потім трохи постояла, дивлячись на сина. Який же ж він схожий на Педді!